

Evliliklerde Olumlu Yanılsama: İlişki Bağlanımı ile Nedensellik ve Sorumluluk Yüklemeleri Arasındaki İlişkiler

Özge Akbalık Doğan
Ankara Üniversitesi

Ayda Büyüksahin Sunal
Ankara Üniversitesi

Özet

Bu çalışmanın temel amacı, evli bireylerde olumlu yanılsamalar ile ilişki bağlanımı ve yüklemeler arasındaki ilişkileri incelemektir. Demografik Bilgi Formu, Olumlu Çarpıtma Ölçeği, İlişkide Yükleme Ölçeği ve İlişki İstikrarı Ölçeği 347 evli bireye uygulanmıştır. Sonuçlar, ilişki doyumunun evlilikle ilgili olumlu yanılsamayı olumlu yönde yordayan en güçlü değişken olduğunu göstermiştir. Çocuk sayısı, seçeneklerin niteliği, güdü ve suçlama değişkenleri ise evlilikte olumlu yanılsamayı olumsuz yönde yordamaktadır. Erkekler kadınlara göre daha fazla idealleştirilmiş çarpıtma yaptıklarını bildirmişlerdir. Ayrıca, eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin, düşük düzeyli eğitimi olanlara göre ilişki doyumu, idealleştirilmiş çarpıtma ve evliliğe ilişkin idealler puanları daha yüksektir. Düşük düzeyli eğitimli kadınların ise, olumlu yanılsamayı en az deneyimleyen grup olduğu saptanmıştır. Son olarak, olumlu yanılsama düzeyine göre oluşturulan gruplar ilişki bağlanımı değişkenleri ve yükleme biçimleri açısından karşılaştırılmıştır. Düşük ve orta düzeyli olumlu yanılsaması olanlarla karşılaştırıldığında, yüksek olumlu yanılsama grubunun, ilişki doyumu, ilişki yatırımı ve ilişki bağlanımı puanları anlamlı olarak daha yüksektir. Buna karşılık, düşük olumlu yanılsaması olanların seçeneklerin niteliği, nedensellik ve sorumluluk puanları daha yüksektir. Sonuç olarak, evlilikle ilgili olumlu yanılsamalar ilişki bağlanımıyla güçlü bir biçimde ilişkilidir.

Anahtar kelimeler: Evlilikle ilgili olumlu yanılsama, ilişki doyumu, ilişki yatırımı, ilişki bağlanımı ve yüklemeler

Abstract

The main purpose of this study was to investigate the relationship between positive illusions, relationship commitment and attributions among married individuals. Demographic Information Form, Positive Illusion Scale, Relationship Attribution Measure and Relationship Stability Scale were administered to 347 married individuals. Results showed that relationship satisfaction was the best predictor variable of positive marital illusions. In contrast, number of children, quality of alternatives, motivation and blame variables were negative predictors of positive marital illusions. Males reported more idealistic distortion than females did. Participants with high education levels scored higher on marital satisfaction, idealistic distortion and marital ideals than did participants with low education levels. Females with low education levels had the lowest positive illusions. Finally, participants grouped according to their levels of positive illusions were compared in terms of relationship commitment variables and attribution styles. In comparison to individuals with low and middle positive illusions, high positive illusion group had significantly higher scores on relationship satisfaction, relationship investment and relationship commitment. In contrast, individuals with low positive illusion levels had higher scores on quality of alternatives, causality and responsibility attributes. As a result, marital positive illusions are strongly related to relationship commitment.

Key words: Positive marital illusion, relationship satisfaction, relationship investment, relationship commitment, attributions

Yazışma Adresi: Özge Akbalık Doğan, Ankara Üniversitesi, DTCF Psikoloji Bölümü, 06100 Sıhhiye - Ankara

E-posta: odogan@ankara.edu.tr

Yazar Notu: Bu çalışma ilk yazarın yüksek lisans tezinin bir bölümüdür.

Yakın ilişkilerde, bireyler zaman zaman partnerlerini idealleştirilmiş imgelerle ve gerçekte olduklarından daha olumlu değerlendirebilirler. Olumlu yanılsama (positive illusion) olarak adlandırılan bu eğilim, bireyin partnerini, partnerin kendi kendini değerlendirdiğinden daha olumlu değerlendirmesi olarak tanımlanabilir (Murray, 1999). Olumlu yanılsama kavramı, ilk olarak Taylor (1983) tarafından sağlık konusunda yapılan çalışmalarda kullanılmaya başlanmıştır ve Taylor ve Brown (1988; 1994) olumlu yanılsamaların bireylerin zihinsel sağlıkları ve genel iyilik halleri için olumlu işlevleri olabileceğine işaret etmişlerdir. Onlara göre, olumlu yanılsamanın üç temel unsuru vardır. Bunlardan ilki, *kendini aşırı olumlu değerlendirmedir*. Bu da bireylerin kendilerinin olumlu yönlerine daha fazla odaklanmalarıyla ilişkilidir. Diğer bir yanılsama unsuru, *gerçekçi olmayan iyimserliktir*. Buna göre, bireyler kendilerini değerlendirirken gerçekçi olmayan bir biçimde olumlu değerlendirirler. Sonuncu unsur ise *abartılı kontrol algıdır*. Bu da bireylerin olaylar üzerinde daha fazla kontrole sahip olduklarını düşümleridir. Taylor ve Brown'a (1988) göre, olumlu yanılsamaya ilgili bu etmenlerin bireylerin benlikleri için olumlu işlevleri vardır ve tüm bu etmenler zihinsel olarak sağlıklı bireylerde var olması gereken normal bilişlerdir. Daha sonra, pek çok araştırmacı da olumlu yanılsamanın mutluluk, iş yerinde yaratıcılık ya da başka insanları önemsemek gibi yeteneklerle de ilişkili olduğunu vurgulamışlardır (örn., Kitchens, 2003; Myers ve Diener, 1995; Taylor ve Armor, 1996).

Tüm bunlara ek olarak, Taylor ve Brown (1988) bireylerin yakın ilişkilerinde partnerlerini ve ilişkilerini olumlu algılamak eğiliminde olduklarını ileri sürerek, olumlu yanılsamanın yakın ilişkilerde de ele alınabileceğini belirtmişlerdir. Murray (1994) yanılsamayı, bireyin partnerinde gördüğü bazı olumlu özellikler olarak tanımlamıştır. Belirli bir düzeye kadar, idealleştirmelerin flört ilişkisi ve evliliklerde ilişki doyumunun tamamlayıcı bir unsuru olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda, ilişkilerle ilgili olumlu yanılsamaları; partnerin kusurlarını olumlu özelliklere dönüştürmek, partneri onun kendini değerlendirdiğinden daha olumlu değerlendirmek ve başka ilişkilerin başına gelebilecek olası olumsuzlukların kendi ilişkilerinin başına gelmeyeceğine inanmak olarak da tanımlanabilir. Murray, ilişkilerini ve partnerlerini idealleştiren bireylerin, ilişkilerinin geleceğiyle ilgili daha az kaygılandıklarını ve ilişkilerine daha çok güvendiklerini de vurgulamıştır. Ek olarak, ona göre, bireyin kendine ilişkin benlik imgesi ve partnere ilişkin şemaları, yanılsamaların temelini oluşturur ve bireyin kendisiyle ilgili imgeleri ne kadar olumluyorsa, partnerine ilişkin de o kadar idealleşmiş izlenimler oluşturur. Bu noktada da Murray ve Holmes (1997) mutluluk ve doyumun bireyin kendisini ve çevresini katı bir

gerçeklikle değil, daha olumlu bir bakış açısı içinde görmekle bağlantılı olabileceğini ifade etmişlerdir.

Çiftler, ilişkileri ilerledikçe ve karşılıklı bağımlılık düzeyleri arttıkça, daha fazla olumlu yanılsama yapma eğilimde olurlar, çünkü ilişki ilerledikçe genellikle partnerleriyle ilgili olumsuz özellikler ve kusurlar ortaya çıkmaya başlar ve bu gibi durumlarda da çiftler partnerlerinin gerçekten doğru insan olduğuna inanmaya ihtiyaç duyarlar (Braiker ve Kelly, 1979). Örneğin, aşık olan ya da ilişkisinden doyum alan bireyler partnerlerini abartabilirler ve kimi zaman da onların kusurlarını görmeye tıpkı 'kör bir göz' gibi olurlar (Brickman, 1987; Murray ve Holmes, 1997; Murray, Holmes ve Griffin, 1996b). Böylece çiftler ilişkilerinin başarılı olacağı ve devam edeceğine dair inançlarını devam ettirebilirler (Holmes ve Boon, 1990). Araştırmacılar çiftlerin ikilemleri durumlarda 'Evet, ama...' gibi ifadeler kullanarak, ilişkilerinde olumlu yanılsama yaptıklarına işaret etmektedirler (Murray, 1999; Murray ve Holmes, 1999). Bir başka deyişle, bireyler partnerlerinin olumlu özelliklerini yüceltirken, onların kusurlarını ya 'Evet, ama...' ile başlayan cümlelerle çürütürler ya da bu kusurları ilişki için olumlu bir özelliğe dönüştürürler. Bir çalışma (Murray ve Holmes, 1999) olumlu yanılsama düzeyi yüksek olan bireylerin, eşlerinin inatçılığını onların sağlam kişilik özelliklerine sahip olmasıyla; kıskançlıklarını da sevgilerinin bir göstergesi olarak açıklamaya daha fazla eğilimli olduklarını göstermiştir. Benzer olarak, Scheer de (2002) evliliklerdeki olumlu yanılsamaların, ilişkilerde deneyimlenen bilişsel çelişkiyi gidermek amacıyla yapıldığını ileri sürmektedir. Örneğin, 'ben, evliyim' ve 'mutsuzum ve evlendiğim için pişmanım' diyen bir birey evliliği ile ilgili büyük bir çelişki yaşayacaktır (Fowers ve Pomerantz, 1992; akt. Scheer, 2002). Birey böyle bir durumda yaşadığı çelişkiyi azaltmak için, ya evliliğini bitirecektir, ya da evliliğine ilişkin tutumlarını değiştirecektir. Bazı araştırmacılar da, insanların, partnerlerinin hatalarını örtmek için onları idealleştirdiklerini ortaya koymaktadırlar (Murray, 1999; Murray ve ark., 2009). Sonuç olarak, bireyler bazen ilişkilerindeki kusurları görmezden gelebilirler ve ilişkilerinin olumlu yönleri üzerine odaklanabilirler. Bu da ilişkileri için gerçekçi olmayan inançlar geliştirmelerine neden olur. Tüm bunlar da olumlu yanılsamaların en önemli özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Alanyazın incelendiğinde evlilik ilişkilerinde olumlu yanılsama ile ilgili yapılan çalışmalara rastlamak mümkündür (örn., Fowers, Fışloğlu ve Procacci, 2008; Fowers, Lyon ve Montel, 1996; Murray ve Holmes, 1997). Fowers ve Pomerantz (1992, akt., Fowers, Lyon ve Montel, 1996) evlilikle ilgili gerçekçi olmayan olumlu inançları, evliliğe ilişkin olumlu yanılsamalar (positive marital illusions) olarak tanımlamış-

lardır. Fowers, Lyon ve Montel'e (1996) göre, evliliğe ilişkin olumlu yanılsamaların dört belirgin özelliği vardır. Birincisi, *idealleştirilmiş çarpıtma* (idealistic distortion) kavramıdır. İdealleştirilmiş çarpıtma, bireyin eşi ve evliliği ile ilgili sahip olduğu gerçekçi olmayan görüşler olarak tanımlanmaktadır. Bir çalışma, evli bireylerde evlilik doyumu ve idealleştirilmiş çarpıtma arasında yüksek düzeyde bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur (Fowers, Applegate, Olson ve Pomerantz, 1994). Bir diğer özellik de, *evliliğe ilişkin idealler* (marital ideals) olarak tanımlanmıştır. Buna göre, evli bireyler eşlerinin başka insanlardan daha iyi olduğuna inanmak eğilimindedirler. Eşin idealleştirilmesi de evliliklerdeki olumlu yanılsamanın bir göstergesidir. Evlilikte olumlu yanılsamaya ilişkili bir diğer özellik de *evliliğe ilişkin yüklemeler* (marital attributions). Evliliğe ilişkin yüklemelerde, bireyler evliliklerine ve eşlerine olumlu özellikler yüklemek eğilimindedir. Özellikle, ilişkilerinden doyum alan çiftler, ilişkilerindeki olumlu olaylar için eşlerini övmek, olumsuz olaylar söz konusu olduğunda ise, eşler kendilerini partnerlerinden daha fazla suçlamak eğilimindedirler (Fincham, Beach ve Baucom, 1987; Fincham ve Bradbury, 1989). Evliliğe ait olumlu yanılsamalarla ilgili belirtilen son özellik ise, *boşanmaya ilişkin inançlar*dır. Buna göre, bireyler evliliklerinin boşanma ile sonuçlanma ihtimalinin düşük olacağına inanırlar ve boşanmaya ilişkin inançlar da, evliliklerdeki olumlu yanılsamaların en belirgin özelliğidir (Fowers, Lyon ve Montel, 1996; Heaton ve Albrecht, 1991).

Hem flört eden çiftlerle hem de evlilerle yapılan pek çok çalışma, olumlu yanılsamanın daha fazla ilişki doyumu, ilişki istikrarı, aşk ve güven sağladığını göstermiştir (Murray ve Holmes, 1997; Murray, Holmes ve Griffin, 1996a; 1996b). Son zamanlarda yapılan bir çalışma, olumlu yanılsamaların eşcinsel kadın ve eşcinsel erkekler için de ilişki doyumunu sağladığını göstermiştir (Conley, Roesch, Peplau ve Gold, 2009). Ayrıca, birbirini idealleştiren ve daha olumlu gören çiftlerin daha az çatışma yaşadıkları da ortaya konulmuştur (Murray, Holmes ve Griffin, 1996b). Partnerin fiziksel çekiciliği ile ilgili olumlu yanılsamalar ve ilişki kalitesi arasındaki ilişkiyi inceleyen bazı çalışmalar da vardır (Barelds ve Dijkstra 2009; Dijkstra ve Barelds, 2008). Bu çalışmalarda, kendi çekiciliklerini değerlendirmeleriyle karşılaştırıldığında, bireyler eşlerini fiziksel olarak (hem yüze hem de bedene ilişkin çekicilik) daha çekici bulmuşlardır ve bu bireylerin ilişki uyumlarının da daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Türk ve Amerikalı evli bireylerin karşılaştırıldığı kültürler arası bir çalışmada Amerikalı evli bireyler, akraba evliliği olan ve olmayan Türkler, olumlu yanılsama düzeyleri açısından karşılaştırılmıştır (Fowers, Fişil-oğlu ve Procacci, 2008). Araştırma sonuçlarına göre, üç

grup da, kendini, eşlerini ve ilişkilerini benzer şekilde daha olumlu değerlendirmişlerdir. Buna karşılık, olumlu yanılsama konusunda Japon ve Kuzey Amerikalı (Avrupalı Amerikalı ve Asyalı Amerikalı) örneklem grubuyla gerçekleştirilen bazı çalışmalar Kuzey Amerikalıların romantik ilişkilerini Japonlara göre daha çok gerçekçi olmayan olumlu ifadelerle tanımladıklarını ortaya koymuştur (Brown ve Kaboyashi, 2002; Endo, Heine ve Lehman, 2000). Ayrıca, bu çalışmalar Japonların kendi kendilerini değerlendirmeleriyle karşılaştırıldığında ilişki partnerlerini en olumlu değerlendiren grup olduğuna işaret etmektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi evlilikte olumlu yanılsamalarla ilişkili olan değişkenlerden biri de yüklemelerdir. Çiftlerin evlilik ilişkilerinde, eşlerinin davranışlarına ilişkin yaptıkları yüklemeler; nedensellik ve sorumluluk olmak üzere iki boyutta değerlendirilmektedir (Bradbury ve Fincham, 1992; Fincham, Beach ve Nelson, 1987). Nedensellik boyutu, eşin bir olayla ilgili açıklamalarını içerirken, sorumluluk boyutu ise, olayın ya da bir davranışın sorumluluğu ile ilgilidir (Fincham ve Bradbury, 1992). Alanyazında, evlilik ilişkilerindeki nedensellik ve sorumluluk yüklemelerinin, uyumsuz eş davranışlarıyla (Tutarel-Kışlak, 1997), evlilikte yaşanan stresle (Bradbury ve Fincham, 1990), doyumla (Fincham ve Bradbury, 1989; Günay, 2007), yatırım modeliyle (Işınsoy-Halat, 2009) ve cinsiyet farkıyla (Curun, 2006; Tutarel-Kışlak, 1995) ilişkisinin incelendiği görülmektedir. Bradbury ve Fincham'a (1990) göre, sorunlu evlilik olayları karşısında, eşiyle ilişkin olumsuz yüklemeler yapıldıkça, bireyin ilişkiden aldığı doyum da düşmektedir. Kısaca, eşler ilişkilerinde yaşadıkları olumsuz olayların sorumluluğunu eşlerinde gördüklerinde ve bunun kasıtlı ve niyetli olarak yapıldığını düşündüklerinde (sorumluluk yüklemeleri); ayrıca bu davranışları değişmez ve genel olarak açıkladıklarında (nedensellik yüklemeleri), ilişki doyumları azalmaktadır. Ancak, alanyazında, evliliklerde olumlu yanılsamalar ile yüklemeler konusunu temel alan çalışmalar oldukça sınırlı sayıdadır. Bu nedenle, Fowers, Lyon ve Montel'in (1996) konu ile ilgili açıklamaları dikkat çekicidir. Yazarlar, evliliğe ilişkin yüklemelerin (marital attributions), olumlu yanılsamaların temel özelliklerinden biri olduğunu belirtmişlerdir. Buna göre, olumlu yanılsama düzeyleri yüksek olan bireyler, evliliklerine ve ilişkilerine daha olumlu yüklemeler yaparlar. Bir başka deyişle, eşiyle ilişkin olumlu yanılsamalar ve idealleştirmelerin bir sonucu olarak, bireyler eşlerine daha olumlu yüklemeler yaparlar.

Evlilikte idealleştirme ve olumlu yanılsamaların ilişki bağlanımıyla da yakından ilişkili olduğu düşünülebilir. İlişki bağlanımını açıklamada öncü kuramlardan biri olan yatırım modeline göre (Rusbult, 1980; 1983) bağlanımın üç belirleyicisi vardır. Bunlar ilişki doyumu,

seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişkiye yapılan yatırımlardır. Modele göre, ilişki doyumu ve ilişkiye yapılan yatırım arttıkça ve seçeneklerin niteliği daha olumsuz değerlendirildikçe, bireylerin ilişkilerine bağlılımları artacaktır. Alanyazında, sözü edilen bu değişkenlerden ilişki doyumunun olumlu yanılsamalarla ilişkisini ortaya koyan pek çok çalışma vardır (örn., Fowers, Lyon ve Montel, 1996; Miller, Caughlin ve Huston, 2003; Murray, Holmes ve Griffin, 1996a; 1996b). Daha önce de belirtildiği gibi hem partnerini idealleştiren, hem de partneri tarafından idealleştirilen bireyler, ilişkilerinden daha fazla doyum almaya eğilimlidirler (Murray, Holmes ve Griffin, 1996a; 1996b). Yatırım modeli çerçevesinde değerlendirilirse, olumlu yanılsamalar ilişki doyumunu, dolayısıyla da ilişki bağlanımını arttıracaktır. Aynı zamanda, yatırım modelinin bir diğer boyutu olan seçeneklerin niteliği değerlendirme de olumlu yanılsamalarla ilişkilidir (Johnson ve Rusbult, 1989). Modele göre, seçeneklerin niteliğini olumsuz değerlendiren bireyler partnerlerine daha fazla bağlıdır. Ek olarak, olumlu yanılsama düzeyi yüksek olan bireyler, partnerlerini idealleştirilmiş imgelerle ve olduklarından daha olumlu bir bakışla değerlendirirler. Bu da, bireylerin seçenek partnerleri kendi partnerlerinden daha az çekici görmelerine neden olur (Johnson ve Rusbult, 1989). Son olarak, ilişkiye yapılan yatırımların da olumlu yanılsamalarla ilişkili olduğu düşünülebilir. Yatırım miktarı ilişki süresince, ilişkiye doğrudan koyulan kaynakların önemini ve büyüklüğünü ifade etmektedir (Büyüksahin ve Hovardaoğlu, 2007). Bu yatırımlar, çocuklar gibi somut şeyler olabileceği gibi, bir ilişkinin sağlayacağı statü ya da paylaşılan anılar gibi soyut şeyler de olabilir. Sprecher ve Felmlee'ye (1993) göre, özellikle evli çiftler ilişkilerine yüksek düzeyde duygusal yatırım yaparlar ve özellikle ilişkide çocukların oluşu ve evli bireylerin algıladıkları seçenek partnerin yoksunluğu gibi durumlar, bireylerin ilişkiyi bitirme ve yeni bir eş bulmasını zorlaştırır. Murray'a (1994) göre, ilişkiyi bitirmeye yönelik karar almak zorlaştıkça, olumlu yanılsamaların bir sonucu olarak, bireyler partnerlerinin sadece önemli hatalarını fark etmeye başlarlar. Böylece, artan yatırımlar sonucu bireyler, ilişkilerini devam ettirmek için, eşlerine ilişkin olumlu ve idealleştirilmiş imgeler geliştirirler. Başka bir deyişle, bireyler ilişkilerini ya da partnerlerine yönelik olumlu şemalarını koruyabilmek amacıyla ilişkilerindeki kusurları farklı şekillerde yorumlayabilirler (Brickman, 1987; Holmes ve Rempel, 1989). Bu noktada, Büyüksahin'in (2007) vurguladığı gibi, olumlu yanılsamaları, bir ilişkiyi sürdürmek için kullanılan mekanizma olarak görmek mümkündür. Görüldüğü gibi, yatırım modeli değişkenleri, yakın ilişkilerdeki olumlu yanılsamalar ile oldukça ilişkilidir. Özetlemek gerekirse, bireylerin olumlu yanılsama düzeyleri arttıkça,

ilişkilerinden aldıkları doyum da artmaktadır. Ek olarak, eşleriyle ilgili olumlu yanılsamaları olanlar, var olan ilişkilerini diğerlerinin ilişkilerinden ya da olası seçenek ilişkilerden daha olumlu değerlendirirler. Bu da ilişki bağlanımlarını artırır. Son olarak, özellikle evli bireylerde ilişkiye yapılan yatırımlar arttıkça, ilişkiyi bitirmeye yönelik karar almak zorlaşmaktadır. Bu noktada, olumlu yanılsamalar, bir ilişkiyi sürdürme mekanizması olarak ele alınabilir. Tüm bu sonuçlardan hareketle, yakın ilişkilerdeki olumlu yanılsamaların, ilişki bağlanımını arttırdığı söylenebilir.

Görüldüğü gibi, yakın ilişkilerde olumlu yanılsamalarla ilgili yurtdışında (örn., Murray ve Holmes, 1997; Murray, Holmes ve Griffin, 1996a, 1996b) çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Buna karşılık, ülkemizde Fowers, Fışiloğlu ve Procacci (2008) tarafından yapılan çalışma dışında bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenlerle, bu çalışmada, evli çiftlerde olumlu yanılsamaların, yatırım modeli değişkenleri ve yüklemelerle olan ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda, araştırmanın denencelerini aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

1. Katılımcılar cinsiyet (kadın-erkek) ve eğitim düzeyi (düşük ve yüksek) açısından karşılaştırıldıklarında; erkeklere göre kadınların olumlu yanılsama puanlarının daha yüksek olması beklenmektedir. Eğitim düzeyi düşük olan grupla karşılaştırıldığında, eğitim düzeyi yüksek olan grubun olumlu yanılsama puanlarının daha yüksek olması beklenmektedir.

2. Olumlu yanılsama düzeylerine göre oluşturulan gruplar ilişki istikrarı ölçeği açısından karşılaştırıldığında; olumlu yanılsama düzeyi yüksek olan grubun, ilişki doyumu, ilişki yatırımı ve ilişki bağlanımının yüksek olması beklenmektedir. Ayrıca bu grubun, seçeneklerin niteliğini değerlendirme puanlarının da düşük olması beklenmektedir.

3. Olumlu yanılsama düzeylerine göre oluşturulan gruplar ilişkide yüklem ölçeği açısından karşılaştırıldığında; olumlu yanılsama düzeyi düşük olan grubun, nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri puanlarının yüksek olması beklenmektedir.

4. Olumlu yanılsamaları, ilişki doyumunun, ilişki bağlanımının ve ilişki yatırımının olumlu yönde yordaması beklenirken, yüklemelerin (nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri) ve seçeneklerin niteliğini değerlendirmenin olumsuz yönde yordaması beklenmektedir.

Yöntem

Katılımcılar

Araştırmanın örneklemini, 188'i kadın (% 54.2) ve 159'u erkek (% 45.8) olmak üzere toplam 347 evli birey oluşturmaktadır. Katılımcılar, Ankara ilinde yaşayan evli bireyler arasından seçilmiştir. Katılımcıların

yaşları 19 ile 65 arasında değişmektedir ve kadınların yaş ortalaması 35.32 ($S = 8.15$), erkeklerin yaş ortalaması da 39.42'dir ($S = 9.56$). Katılımcıların devam eden evlilik süresi, kadınlarda ortalama 134.39 ay ($S = 104.90$, ranj = 1-468 ay), erkeklerde ise 150.04 ay ($S = 120.52$, ranj = 1-480 ay) olarak bulunmuştur. Evlilik öncesi tanışma süresi ise, kadınlarda ortalama 34.47 ay ($S = 43.34$, ranj = 0-240 ay), erkeklerde ise ortalama 37.41 ay ($S = 62.30$, ranj = 0-516 ay) olarak saptanmıştır. Evlilik sayısına bakıldığında ise, 341 kişi (% 98.3) ilk evliliğini, 6 kişi (% 1.7) ise ikinci evliliğini yaptığını belirtmiştir. Çocuk sayısı ortalaması da 1.45 ($S = 1.24$, ranj = 0-6) olarak bulunmuştur.

Katılımcıların 10'u (% 3) yaşamının büyük çoğunluğunu köyde, 22'si (% 6) kasabada, 174'ü (% 50) kentte ve 141'i (% 41) de metropolde geçirdiğini belirtmiştir. Katılımcılar eğitim düzeylerini 5 dereceli bir ölçek (1 = ilkokul, 2 = ortaokul, 3 = lise, 4 = üniversite, 5 = lisansüstü) üzerinde değerlendirmişler ve eğitim düzeyleri ortalaması 4.59 ($S = 1.03$) olarak saptanmıştır. Katılımcıların aylık gelir ortalaması 1816.11TL'dir ($S = 1182.40$, ranj = 0-8000 TL).

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu. Bu form, katılımcıların yaşları, eğitim ve gelir düzeyleri, yaşadıkları şehir, kaç yıldır evli oldukları, evlilik öncesi tanışma süreleri ve çocuk sayıları gibi sorulardan oluşmaktadır.

Olumlu Çarpıtma Ölçeği (OÇÖ). Olumlu Çarpıtma Ölçeği (Positive Illusion Scale), evli bireylerin yakın ilişkilerinde eşlerine ilişkin yanılsama düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Olumlu Çarpıtma Ölçeği, üç farklı ölçekten alınan maddelerin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Buna göre ölçek, Enrich Envanterinin (Olson, 1999) evlilik doyumunu ölçen 10 maddesi ile yine aynı envanterin idealleştirilmiş çarpıtmayı ölçen 5 maddesinden ve Evlilik İdealleri Ölçeği'nin 12 maddesinden oluşmaktadır. Olumlu çarpıtma, toplam 27 maddeden oluşan 5 dereceli Likert tipi bir ölçektir. Ölçekte evlilik doyumu (örn., "Evliliğimizdeki rollerimize ilişkin sorumluluklarımızı yerine getirme biçimimizden çok memnunuz"), idealleştirilmiş çarpıtma (örn., "Eşim ve ben birbirimizi çok iyi anlarız") ve evlilik idealleri (örn., "Eşimle benim birçok ortak yönümüz vardır") olmak üzere üç boyut bulunmaktadır. Ölçeğin Türkçe'ye çevrilmesi ve uygulanması, Fowers, Fışıl-oglu ve Procacci (2008) tarafından yapılmıştır. Ölçekte yer alan Enrich Envanterinin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .92 ve test tekrar test güvenilirliği de .92'dir. Evlilik İdealleri Ölçeği'nin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ise .91 olarak belirtilmiştir. Bu çalışmadan elde edilen Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları ise, evlilik doyumu ve idealleştirilmiş çarpıtma için .84, evlilik idealleri içinse .90 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin, 3., 8., 9., 15., 17., 18., 23. ve 26. maddeleri ters kodlanarak puanlanmaktadır.

İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ). Rusbult, Martz ve Agnew (1998) tarafından geliştirilen bu ölçek, 30 maddeden ve ilişki doyumu (örn., "Evliliğimiz benim için doyum verici"), ilişki yatırımı (örn., "Evliliğimize çok fazla bağlandığımı ve bu evliliğe çok şey verdiğimi hissediyorum") ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme (örn., "Evli olduğum kişi dışında bana çok çekici gelen insanlar var") olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Büyüksahin, Hasta ve Hovardaoğlu (2005) tarafından gerçekleştirilmiştir. İİÖ'nün yapı geçerliğini belirlemek amacıyla faktör analizi yapılmış ve özgün formla tutarlı olarak üç boyut elde edilmiştir. Uyarlama çalışmasında İİÖ'nün Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı, ilişki doyumu için .90, seçeneklerin niteliğini değerlendirme için .84 ve ilişki yatırımı için de .84 olarak bulunmuştur. Daha sonra, Büyüksahin ve Taluy (2008) ölçeği tekrar gözden geçirmişler ve ölçeğe bağlanım boyutunu (7 madde) eklemişlerdir. Bağlanım boyutu (örn., "Eşimle olan ilişkiye bağlıyım") için hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .70'dir. Bu çalışmadan elde edilen Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları ise, ilişki doyumu için .94, seçeneklerin niteliğini değerlendirme için .86, ilişki yatırımı için .76 ve son olarak bağlanım için de .92 olarak bulunmuştur. Bağlanım alt boyutundaki 3. ve 4. maddeler ters puanlanmaktadır.

İlişkide Yükleme Ölçeği (İYÖ). İlişkide Yükleme Ölçeği (Relationship Attribution Measure), ikili ilişkilerde eş davranışlarını açıklamak amacıyla Bradbury ve Fincham (1992) tarafından geliştirilmiştir. İlişkide yükleme, 6 basamaklı Likert tipi 24 maddelik bir ölçektir. Ölçekte yüklemeler dört varsayımsal eş davranışı ile değerlendirilir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Tutarel-Kışlak (1995) tarafından yapılmıştır. İYÖ'nün yapı geçerliğini sınamak amacıyla faktör analizi yapılmış ve özgün formla tutarlı olarak, nedensellik (örn., "Eşimin beni eleştirme nedeni muhtemelen değişmez") ve sorumluluk (örn., "Eşim beni istemeden değil, kasıtlı olarak eleştirdi") olmak üzere iki alt boyut elde edilmiştir. Her iki alt boyutun da üçer alt boyutu vardır. Nedensellik boyutunda, odak, istikrar ve genellik; sorumluluk boyutunda ise, niyet, güdü ve suçlama alt boyutları vardır. Ölçeğin yükleme boyutlarının Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları .71 ile .91; test-tekrar test güvenilirlik değerleri ise .56 ile .82 arasında değişmektedir. Tüm alt boyutlar için bu çalışmadan elde edilen Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları ise .80 ile .89 arasındadır. Ölçekte her bir madde 1 ile 6 arasında puan almaktadır. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır.

İşlem

Veri toplama araçları bölümünde söz edilmiş olan

ölçeklere bir adet yönerge de eklenerek ölçek bataryası oluşturulmuştur. Ölçek bataryaları her birey için ayrı zarflara konularak hazırlanmıştır. Katılımcılardan kimlik bilgileri istenmemiştir. Ölçeklerin uygulanması 30-35 dakika arasında değişmiştir.

Bulgular

Bu araştırmanın amacı, evli bireylerin olumlu yanılsama düzeyleri, yüklemeleri ve ilişki bağlanımları arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Bu bağlamda, öncelikle evli bireylerin cinsiyet ve eğitim düzeylerine göre sözü edilen değişkenler açısından farklılık gösterip göstermedikleri araştırılmıştır. Daha sonra, olumlu yanılsama düzeyi düşük, orta ve yüksek olan grupların ilgili değişkenler açısından karşılaştırılması amaçlanmıştır. Son olarak da, aşamalı regresyon analizi ile evlilikte olumlu yanılsamayı yordayan değişkenlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Demografik Değişkenlere Yönelik Analizler

Bu çalışmada, katılımcıların olumlu çarpıtma alt ölçeklerinden aldıkları puanların cinsiyet ve eğitim

düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının bulunması amaçlanmıştır. Analiz sırasında eğitim iki gruba ayrılmıştır. Buna göre, “ilköğretim ve lise mezunu” olanlar düşük eğitim grubu, “üniversite ve lisansüstü mezunu” olanlar ise yüksek eğitim grubu olarak ele alınmıştır. Daha sonra, örneklem grubuna cinsiyet (2) x eğitim (2) faktöriyel desenine uygun çok yönlü varyans analizi (MANOVA) uygulanmıştır. MANOVA analizi, cinsiyet (Wilks' $\lambda = .96$, $F_{3,341} = 4.30$; $p < .01$, $\eta^2 = .04$) ve eğitim (Wilks' $\lambda = .94$, $F_{3,341} = 7.49$; $p < .001$, $\eta^2 = .06$) temel etkileri ile cinsiyet-eğitim (Wilks' $\lambda = .95$, $F_{3,341} = 5.81$; $p < .001$, $\eta^2 = .02$) ortak etkisinin anlamlı olduğunu göstermektedir. Katılımcıların OÇÖ alt ölçeklerinden aldıkları puanların ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Çalışmada, Bonferroni düzeltmesi yapılmış ve her bir karşılaştırma için $\alpha = 0.05/4 = 0.013$ olarak belirlenmiştir. Cinsiyet temel etkisinin katılımcıların olumlu çarpıtma alt ölçeklerinden aldıkları puanlar üzerindeki etkisine bakıldığında, cinsiyetin sadece idealleştirilmiş çarpıtma düzeyi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmektedir ($F_{1,343} = 5.52$; $p < .01$, $\eta^2 = .02$). Tablo 1'de de görüldüğü gibi, erkeklerin idealleş-

Tablo 1. Katılımcıların Olumlu Çarpıtma Ölçeğinin Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlara İlişkin Ortalamalar ve (Standart Sapmalar)

		Cinsiyet ve Eğitim Ortak Etkisi		Cinsiyet Temel Etkisi	Eğitim Temel Etkisi	
		Düşük	Yüksek		Düşük	Yüksek
Evlilik Doyumu	Kadın	34.76 (7.38) $n = 88$	40.15 (6.29) $n = 100$	37.63 (7.32) $n = 188$	35.88 (7.62) $n = 165$	39.51 (6.52) $n = 182$
	Erkek	37.16 (7.74) $n = 77$	38.73 (6.74) $n = 82$	37.97 (7.26) $n = 159$		
İdealleştirilmiş Çarpıtma	Kadın	16.23 (4.44) $n = 88$	19.68 (4.22) $n = 100$	18.06 (4.64) $n = 188$	17.53 (4.51) $n = 165$	19.37 (4.07) $n = 182$
	Erkek	19.03 (4.13) $n = 77$	19.00 (3.88) $n = 82$	19.01 (3.99) $n = 159$		
Evliliğe İlişkin İdealler	Kadın	41.38 (10.08) $n = 88$	49.11 (8.42) $n = 100$	45.49 (9.99) $n = 188$	43.48 (9.85) $n = 165$	48.03 (8.60) $n = 182$
	Erkek	45.90 (9.06) $n = 77$	46.72 (8.68) $n = 82$	46.32 (8.85) $n = 159$		

tırılmış çarpıtma düzeyleri ($Ort. = 19.01, S = 3.99$) kadınlarınkinden ($Ort. = 18.06, S = 4.64$) anlamlı olarak yüksektir.

Etkisi araştırılan bir diğer değişken de eğitimidir. Sonuçlara bakıldığında, eğitim düzeyinin olumlu çarpıtma ölçeğinin alt boyutları olan evlilik doyumu ($F_{1,343} = 21.16; p < .01, \eta^2 = .06$), idealleştirilmiş çarpıtma ($F_{1,343} = 14.45; p < .01, \eta^2 = .04$) ve evliliğe ilişkin ideallerden ($F_{1,343} = 19.13; p < .01, \eta^2 = .05$) alınan puanlar üzerinde anlamlı etkisinin olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlara göre, eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin ($Ort. = 39.51, S = 6.52$), eğitim düzeyi düşük olanlara göre ($Ort. = 35.88, S = 7.62$) evlilik doyumu puanlarının anlamlı olarak yüksek olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi yüksek olan evli bireylerin idealleştirilmiş çarpıtma puanlarının da ($Ort. = 19.37, S = 4.07$) eğitim düzeyi düşük olan evli bireylere göre ($Ort. = 17.53, S = 4.51$) anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır. Bir başka olumlu çarpıtma alt boyutu olan evliliğe ilişkin idealler açısından da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Eğitim düzeyi düşük olan ($Ort. = 43.48, S = 9.85$) evli bireylerle karşılaştırıldıklarında eğitim düzeyi yüksek olan ($Ort. = 48.03, S = 8.60$) bireylerin evliliğe ilişkin idealler puanları anlamlı olarak yüksektir.

Yapılan çok yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, cinsiyet ve eğitim ortak etkisinin olumlu çarpıtma ölçeğinin alt boyutları olan evlilik doyumu ($F_{1,343} = 6.34; p < .01, \eta^2 = .02$), idealleştirilmiş çarpıtma ($F_{1,343} = 14.89; p < .01, \eta^2 = .04$) ve evliliğe ilişkin ideallerden ($F_{1,343} = 12.48; p < .01, \eta^2 = .04$) alınan puanlar üzerinde anlamlı etkisinin olduğu saptanmıştır. Bu or-

tak etkinin kaynağına Tukey Kramer testiyle bakılmıştır. Yapılan analiz sonuçlarına göre, evlilik doyumu alt boyutunda, yüksek eğitimli kadınların ($Ort. = 40.15, S = 6.29$) düşük eğitimli kadınlara göre ($Ort. = 34.76, S = 7.38$) daha yüksek puanlar aldıkları saptanmıştır ($q_{1,343} = 7.43, p < .01$). Cinsiyet ve eğitim ortak etkisinin idealleştirilmiş çarpıtma boyutu üzerindeki etkisine bakıldığında, eğitim düzeyi yüksek olan kadınların ($Ort. = 19.68, S = 4.22$) eğitim düzeyi düşük olan kadınlara göre ($Ort. = 16.23, S = 4.44$) idealleştirilmiş çarpıtma puanlarının yüksek olduğu görülmektedir ($q_{1,343} = 7.99, p < .01$). Bununla beraber, eğitim düzeyi düşük olan erkeklerin ($Ort. = 19.03, S = 4.13$) idealleştirilmiş çarpıtma puanları eğitim düzeyi düşük kadınlara göre ($Ort. = 16.23, S = 4.44$) daha yüksektir ($q_{1,343} = 6.07, p < .01$). Benzer sonuçlarla, düşük eğitimli kadınlarla karşılaştırıldığında ($Ort. = 41.38, S = 10.08$) yüksek eğitimli kadınların ($Ort. = 49.11, S = 8.42$) evliliğe ilişkin idealleri puanlarının yüksek olduğu saptanmıştır ($q_{1,343} = 8.25, p < .01$). Düşük eğitimli kadınlarla ($Ort. = 41.38, S = 10.08$) karşılaştırıldığında da, düşük eğitimli erkeklerin ($Ort. = 45.90, S = 9.06$) evliliğe ilişkin idealler puanlarının yüksek olduğu saptanmıştır ($q_{1,343} = 4.52, p < .01$).

Olumlu Yanılsama Düzeylerine Göre Oluşturulan Grupların İİÖ ve İYÖ'den Aldıkları Puanlar Açısından Karşılaştırılması

Bu çalışmada katılımcıları olumlu yanılsama düzeyleri açısından düşük, orta ve yüksek olmak üzere üç gruba ayırmak amacıyla, öncelikle katılımcılar olumlu

Tablo 2. Olumlu Çarpıtma Ölçeğinden Yüksek, Orta ve Düşük Puan Alan Grupların İlişki İstikrarı ile Yükleme Ölçeklerinden Aldıkları Puanlar Açısından Karşılaştırılması

	Düşük Düzeyde Olumlu Yanılsama (n = 116)			Orta Düzeyde Olumlu Yanılsama (n = 120)			Yüksek Düzeyde Olumlu Yanılsama (n = 111)			Özet ANOVA F	η^2
	Ort.	S	Ranj	Ort.	S	Ranj	Ort.	S	Ranj		
İİÖ İlişki Doyumu	41.17 _a	14.00	10-62	55.21 _b	5.68	39-65	62.07 _c	3.60	50-65	160.37*	.48
İİÖ Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme	34.52 _a	14.19	10-65	28.43 _b	11.94	10-59	21.29 _c	11.62	10-62	31.10*	.15
İİÖ İlişki yatırımı	39.88 _a	11.23	18-63	46.07 _b	9.91	21-63	48.52 _b	10.77	18-65	20.06*	.10
İİÖ Bağlanım	41.49 _a	12.68	06-54	51.01 _b	4.16	37-54	52.86 _b	2.73	40-54	68.97*	.29
İYÖ Nedensellik Yükleme	45.17 _a	10.36	15-72	35.44 _b	10.12	12-59	29.33 _c	10.21	12-58	69.43*	.29
İYÖ Sorumluluk Yükleme	40.38 _a	12.70	14-72	26.59 _b	10.24	12-60	19.84 _c	8.22	12-50	111.92*	.39

* $p < .01$

Not. Farklı harfler, ortalamalar arasında anlamlı farklılığa işaret etmektedir.

çarpıtma ölçeğinden aldıkları puanlara göre sıralandırılmışlardır. Buna göre, % 33'ün altında kalan katılımcılar ($n = 116$) olumlu yanılsama düzeyi düşük ($Ort. = 79.03$, $S = 14.30$, $ranj = 33-96$), % 67'ye kadar olanlar ($n = 120$) olumlu yanılsama düzeyi orta ($Ort. = 105.42$, $S = 4.21$, $ranj = 97-112$) ve % 67'nin üstünde yer alan katılımcılar ($n = 111$) da olumlu yanılsama düzeyi yüksek olarak ($Ort. = 122.77$, $S = 7.00$, $ranj = 113-135$) gruplandırılmıştır. Daha sonra bu grupları, İlişki İstikrarı ile Yükleme Ölçeklerinden aldıkları puanlar açısından karşılaştırmak amacıyla çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapılmıştır. Analiz sonuçları, olumlu yanılsama düzeyinin anlamlı olduğunu göstermektedir (Wilks' $\lambda = .43$, $F_{12,678} = 29.53$; $p < .01$, $\eta^2 = .34$). Buna göre, olumlu yanılsama temel etkisi, ilişki doyumu ($F_{2,344} = 160.37$; $p < .01$, $\eta^2 = .48$), seçeneklerin niteliğini değerlendirme ($F_{2,344} = 31.10$; $p < .01$, $\eta^2 = .15$), ilişki yatırımı ($F_{2,344} = 20.06$; $p < .01$, $\eta^2 = .10$), ilişki bağlanımı ($F_{2,344} = 68.97$; $p < .01$, $\eta^2 = .29$), nedensellik yüklemesi ($F_{2,344} = 69.43$; $p < .01$, $\eta^2 = .29$) ve sorumluluk yüklemesi ($F_{2,344} = 111.92$; $p < .01$, $\eta^2 = .39$) alt ölçeklerinde anlamlı bulunmuştur. Tip I hata olasılığını kontrol etmek amacıyla, burada da Bonferroni düzeltmesi yapılmış ve her bir karşılaştırma için $\alpha = 0.05/6 = 0.008$ olarak belirlenmiştir. Çoklu karşılaştırma sonuçları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Olumlu yanılsama düzeyine ilişkin elde edilen bu temel etkilerin hangi gruplardan kaynaklandığını anlamak amacıyla Tukey Kramer testi yapılmıştır. Buna göre, olumlu yanılsama düzeyi yüksek olan bireylerin ilişkilerinden aldıkları doyum, olumlu yanılsama düze-

yi düşük ve orta olanların ilişkilerinden aldıkları doyumdan yüksektir (sırasıyla, $q_{2,344} = 24.76$ ve $q_{2,344} = 8.20$; $p < .01$). Aynı zamanda, olumlu yanılsama düzeyi orta olanların doyum puanları, olumlu yanılsama düzeyi düşük olanlara göre daha yüksektir ($q_{2,344} = 16.96$; $p < .01$). Buna karşılık, olumlu yanılsama düzeyi düşük olan bireylerin, olumlu yanılsama düzeyleri yüksek ve orta olanlara göre seçeneklerin niteliğini daha olumlu değerlendirdikleri bulunmuştur (sırasıyla, $q_{2,344} = 11.15$ ve $q_{2,344} = 5.23$; $p < .01$). Seçeneklerin niteliğini değerlendirme açısından olumlu yanılsama düzeyi orta olanların yükseklere göre daha yüksek puanlar aldıkları da görülmektedir ($q_{2,344} = 6.07$; $p < .01$). İlişki yatırımı açısından bakıldığında, olumlu yanılsama düzeyi düşük olan bireylerin, olumlu yanılsama düzeyi orta ve yüksek olan bireylerle karşılaştırıldığında ilişkilerine daha az yatırım yaptıkları görülmektedir ($q_{2,344} = 6.32$ ve $q_{2,344} = 8.65$; $p < .01$). Benzer bir sonuçla, olumlu yanılsama düzeyi düşük olan bireylerin, olumlu yanılsama düzeyi orta ve yüksek olan bireylere göre ilişkilerine daha az bağlı oldukları gözlenmektedir (sırasıyla $q_{2,344} = 13.12$ ve $q_{2,344} = 15.37$; $p < .01$).

Yüklemeler açısından ele alındığında, olumlu yanılsama düzeyi düşük olanların, nedensellik ve sorumluluk yüklemelerini en fazla yapan grup oldukları görülmektedir. Buna göre, olumlu yanılsama düzeyi düşük olanlar, olumlu yanılsama düzeyi orta ve yüksek olanlarla karşılaştırıldığında, nedensellik yüklemelerinden daha yüksek puanlar almışlardır (sırasıyla, $q_{2,344} = 10.33$ ve $q_{2,344} = 16.49$; $p < .01$). Ayrıca, olumlu yanılsama düzeyi yüksek olan bireylerle karşılaştırıldığında,

Tablo 3. Olumlu Yanılsama Toplam Puanlarını Yordayan Değişkenler (Aşamalı Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları)

Değişkenler (Denkleme giriş sırasına göre)	R^2	s.d.	$F_{deg.}$	B	Standart Hata	β	t
<i>I. Aşama</i> (Demografik Değişkenler)							
Çocuk Sayısı	.05	1-345	17.57	-1.16	.47	-.07	-2.46
<i>II. Aşama</i> (İlişki İstikrarı Ölçeği- İİÖ)							
İlişki Doyumu	.66	1-344	621.63	.98	.06	.60	15.90
Seçeneklerin Niteliği	.67	1-343	7.33	-.05	.05	-.04	-1.06
<i>III. Aşama</i> (İlişkide Yükleme Ölçeği- İYÖ)							
Güdü	.72	1-342	58.03	-.68	.20	-.17	-3.35
Suçlama	.73	1-341	10.88	-.61	.18	-.15	-3.30

olumlu yanılısma düzeyi orta olanların nedensellik puanlarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmektedir ($q_{2,344} = 6.41, p < .01$). Benzer şekilde, olumlu yanılısma düzeyi düşük olan bireylerin, olumlu yanılısma düzeyleri orta ve yüksek olan bireylere göre sorumluluk yüklemeleri açısından daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir (sırasıyla, $q_{2,344} = 14.16$ ve $q_{2,344} = 20.69; p < .01$). Aynı zamanda, olumlu yanılısma düzeyi yüksek olan bireylere göre, olumlu yanılısma düzeyi orta olan bireylerin sorumluluk yüklemesi puanları anlamlı olarak daha yüksektir ($q_{2,344} = 6.95, p < .01$) (ortalama ve standart sapmalar için bkz. Tablo 2).

Regresyon Analizi Sonuçları

Bu çalışmanın temel amacı, evli bireylerin olumlu yanılısma düzeylerini yordayan değişkenlerin belirlenmesidir. Bu amaçla, olumlu yanılısma eğilimi toplam puanını yordayan değişkenleri saptamak amacıyla aşamalı (stepwise) hiyerarşik regresyon analizleri yapılmıştır. Analiz aşamasında araştırmada yer alan her bir ölçeğin alt ölçekleri, bloklar halinde alınmıştır. Değişkenler göz önünde tutulduğunda, olumlu yanılısma yordaması açısından regresyona giriş sırası şöyle belirlenmiştir. Birinci blokta, yaş, gelir, evlilik süresi, kaçınıcı evliliğini yaptığı, çocuk sayısı ve evlilik öncesi tanışma süresi gibi demografik değişkenler girilmiştir. İkinci blokta, ilişki istikrarı ölçeğinin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme, ilişki yatırımı ve ilişki bağlanımı alt boyutları, üçüncü ve son olarak da ilişkide yüklenme ölçeğinin odak, istikrar, genel, suçlama, güdü ve niyet boyutları analize girmiştir.

Olumlu yanılısmaları yordayan değişkenleri saptamak için uygulanan aşamalı hiyerarşik regresyon analizi sonuçları Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3'te de görüldüğü gibi, denkleme ilk blokta giren demografik değişkenlerden yalnızca "çocuk sayısı"nın yordayıcı gücünün anlamlı olduğu görülmüştür [$Fdeğ_{1,345} = 17.57; R^2 = .05, \beta = -.07, t_{345} = -2.46, p < .01$]. Denkleme ikinci blokta giren değişkenlerden ilişki doyumu [$Fdeğ_{1,344} = 621.62; R^2 = .66, \beta = .60, t_{344} = -15.90; p < .01$] ve seçeneklerin niteliğini değerlendirmenin [$Fdeğ_{1,343} = 7.33; R^2 = .67, \beta = -.04, t_{343} = -1.06; p < .01$] olumlu yanılısmayı anlamlı olarak yordadığı görülmektedir. Bu değişkenlerin analize katılmasıyla birlikte açıklanan varyans % 67'ye yükselmiştir. Son blokta analize giren ilişkide yüklenme ölçeğinin alt boyutlarından sadece güdü ($Fdeğ_{1,342} = 58.03, R^2 = .72, \beta = -.17, t_{342} = -3.35; p < .01$) ve suçlama ($Fdeğ_{1,341} = 10.88; R^2 = .73, \beta = -.15, t_{341} = -3.30; p < .01$) değişkenlerinin olumlu yanılısmayı anlamlı olarak yordadığı saptanmıştır. Nedensel yüklenme alt boyutu olan güdünün eklenmesiyle açıklanan varyans % 72'ye çıkarken, suçlamanın da eklenmesiyle açıklanan toplam varyans % 73 olarak belirlenmiştir.

Tartışma

Daha önce de belirtildiği gibi bu çalışmanın temel amacı, evliliklerde olumlu yanılısmaları yordayan değişkenler hakkında bilgi edinilmesidir. Genel olarak bulgular incelendiğinde, hem beklentilerle hem de alanyazınla (Jones ve Cunnigham, 1996; Murray ve Holmes, 1997; Murray, Holmes ve Griffin, 1996b; Penton-Voak, Rowe ve Williams, 2007) tutarlı olarak, bu çalışmada evlilikte ilişki doyumunun olumlu yanılısmaların güçlü bir yordayıcısı olduğu görülmüştür. Benzer bir biçimde, Fowers, Applegate, Olson ve Pomerantz (1994), evli bireylerle yaptıkları çalışmalarında, ilişkisinden doyum alan çiftlerin ilişkilerini ve eşlerini gerçekçi olmayan bir biçimde olumlu değerlendirdiklerini saptamışlardır. Görüldüğü gibi, evlilikte ilişki doyumu arttıkça, çiftlerin birbirlerini daha olumlu ve idealleştirilmiş imgelerle değerlendirmeleri de artmaktadır. Ek olarak, çalışmada olumlu yanılısmayı çocuk sayısı, seçeneklerin niteliğini değerlendirme, güdü ve suçlama değişkenlerinin olumsuz yönde yordadığı saptanmıştır. Alanyazın incelendiğinde, çocuğun evlilik doyumunu arttırdığına ilişkin bulgulara rastlansa da (Guo ve Huang, 2005), araştırmaların çoğunda, evlilik doyumunun çocuk sayısının artmasıyla birlikte, düştüğü belirtilmektedir (Cowan ve Cowan, 1992; Johnson ve Huston, 1998; Jose ve Alfons, 2007; Zimmerman, Haddock, Current ve Ziembra, 2003). Twenge, Campbell ve Foster'ın (2003) meta analizi çalışmalarında, sahip olunan çocuk sayısı ile evlilik doyumu arasında olumsuz yönde bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocuk sahibi olmak, hem kadın hem de erkek için özgürlüklerinin kısıtlanmasına ve daha fazla çatışma yaşanmasına neden olabilir. Bu da ilişki doyumunu olumsuz yönde etkileyebilir. Beklentilerle tutarlı olarak, çalışmada seçeneklerin niteliğini olumlu değerlendirme düzeyi azaldıkça, olumlu yanılısma düzeyinin arttığı bulunmuştur. Pek çok çalışma partnere ilişkin idealleştirilmiş imgeler oluşturma ile ilişki doyumu ve istikrarı arasında olumlu ilişki olduğunu göstermektedir (Fowers, Lyon ve Montel, 1996; Fowers, Lyon, Montel ve Shaked, 2001). İlişikisine yönelik olumlu yanılısmalar geliştiren bir birey, partnerini olduğundan daha olumlu bir bakışla görmek ve onun hatalarını küçültüp, erdemlerini abartmak eğilimindedir (Murray, 1994). Böylelikle, partnerleri hakkında olumlu değerlendirmeler yapan bireylerin, seçenek partnerleri olumlu değerlendirmeyecekleri düşünülebilir. Yine beklentilerle tutarlı olarak, güdü ve suçlama değişkenleri, olumlu yanılısma puanını olumsuz yönde yordamaktadır. Daha önce hem ülkemizde (İşinsu-Halat, 2009; Tutarel-Kışlak, 1997) hem de yurtdışında (Bradbury ve Fincham, 1990; Fincham ve Bradbury, 1992) yapılan çalışmalar, nedensellik ve sorumluluk yüklemelerinin evlilik doyumunu azalttığını ortaya koymaktadır. Ek

olarak, bazı çalışmalar, uyumlu evlilerin eşlerinin davranışına daha az sorumluluk yüklediklerini; uyumsuz evlilerin ise, eşlerinin olumsuz davranışları için eşlerini daha çok suçlamaya ve bu davranışların kasıtlı olarak yapıldığına inanma eğiliminde olduklarını göstermektedir (Bradbury ve Fincham, 1990; Fincham ve Beach, 1988). Bireylerin eşlerinin davranışlarına ilişkin açıklamalar yaparken, bunları bencil güdü olarak değerlendirmeleri ve ilişkilerindeki sorunların nedeni olarak da eşlerini suçlamaları, ilişki doyumlarını azaltabilir. Bu da ilişkilerine ve eşlerine yönelik olumlu değerlendirmelerini azaltabilir.

MANOVA analizi, eğitim ve cinsiyet temel etkileri ile ortak etkilerinin olumlu çarpıtma alt boyutları üzerinde anlamlı olduğunu göstermiştir. Cinsiyet açısından değerlendirildiğinde, kadınlarla erkeklerin sadece idealleştirilmiş çarpıtma alt boyutu açısından farklılaştıkları görülmektedir. Buna göre kadınlarla karşılaştırıldığında, erkekler ilişkilerini daha olumlu ve yanlı bir bakışla değerlendirmektedirler. Daha önce yapılan bazı çalışmalarda (Barelds ve Dijkstra, 2009; Fowers, Fışiloğlu ve Procacci, 2008; Fowers, Lyon, Montel ve Shaked, 2001) cinsiyet farklılığına ilişkin bir bulguya rastlanılmamıştır. Buna karşılık bazılarında ise, kadınların yakın ilişkilerinde eşlerini daha çok idealleştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır (Murray, 1994; Murray, Holmes ve Griffin, 1996a; 1996b). Sonuç olarak, bu bulgunun hem beklentilerle hem de alanyazınla tutarsız olduğu görünmektedir. Ancak, ülkemizde daha önce yapılan bir çalışma, erkeklerin kadınlara göre ilişkilerini sürdürmek için ilişkilerinde daha özverili davranışlarını ortaya koymaktadır (Büyüksahin ve Hovardoğlu, 2004). Bu çalışmada erkeklerin eşlerini daha fazla idealleştirmeleri de bu sonuçla ilişkilendirilebilir. Eğitim temel etkisinin ise, olumlu çarpıtmanın tüm alt boyutlarında anlamlı olduğu saptanmıştır. Buna göre, eğitim düzeyi yüksek olan evliler eğitim düzeyi düşük olanlara göre ilişkileriyle ilgili daha fazla olumlu yanılsamalara sahiptirler. Alanyazın incelendiğinde, pek çok çalışmada olumlu yanılsama ve eğitim düzeyi arasındaki ilişkiye değinildiği; ancak bu çalışmalarda da eğitimin anlamlı bir etkisinin bulunmadığı görülmüştür (Fowers, Fışiloğlu ve Procacci, 2008; Fowers, Lyon ve Montel, 1996; Fowers, Lyon, Montel ve Shaked, 2001). Bu çalışmada ise, özellikle yüksek düzeyde eğitimin hem olumlu yanılsamayla hem de evlilik doyumuyla ilişkili olduğu saptanmıştır. Ayrıca, hem ülkemizde (Fışiloğlu, 1992; Tezer, 1994; Yaşın-Dökmen ve Tokgöz, 2002) hem de yurtdışında (Kamo, 1993; Snyder, 1997) evlilik doyumuyla ilgili yapılmış bazı çalışmalar, eğitim düzeyi arttıkça ilişki doyumunun da arttığına işaret etmektedir. Ek olarak, çalışmada cinsiyet ve eğitim ortak etkisinin olumlu çarpıtma ölçeğinin tüm alt boyutları üzerinde anlamlı etkisinin olduğu görülmektedir. Sonuçlar, eği-

tim düzeyi düşük olan kadınlarla karşılaştırıldığında, eğitim düzeyi yüksek olan kadınların ilişkilerinde daha fazla olumlu yanılsama sergilediklerini ortaya koymaktadır. Bu da beklentilerle tutarlıdır. Kadınların eğitim düzeyinin artması ve bir meslek sahibi olmaları, sosyo-ekonomik düzeylerinin artmasına, ev içindeki rollerinin değişmesine ve eşleriyle daha eşit bir statüye gelmelerine neden olabilir. Bu da, daha az stres yaşamalarını ve ilişkilerinden daha fazla doyum almalarını sağlayabilir. Sonuç olarak, ilişkilerine ve eşlerine yönelik daha olumlu değerlendirmelerde bulunabilirler. Ek olarak çalışmada, eğitim düzeyi düşük olan kadınlarla karşılaştırıldığında, eğitim düzeyi düşük olan erkeklerin ilişkilerinde daha fazla olumlu yanılsama sergiledikleri ve idealleştirilmiş çarpıtma düzeylerinin de yüksek olduğu bulunmuştur. Bu da erkeklerin ilişkilerinde daha fazla idealleştirme ve yanılsama yapmalarıyla ilişkili olan bulguyla tutarlıdır.

Son olarak çalışmada olumlu yanılsama düzeyleri açısından düşük orta ve yüksek olarak üç gruba ayrılan katılımcılar, tüm değişkenlerden aldıkları puanlar açısından karşılaştırılmışlardır. Bulgular incelendiğinde, olumlu yanılsama düzeyi düşük ve orta olan grupla karşılaştırıldığında, yüksek düzeyde yanılsama yapan grubun ilişki doyumu, ilişki yatırımı ve ilişki bağlanımı puanlarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu da hem beklentilerle hem de alanyazınla tutarlıdır. Görüldüğü gibi, yakın ilişkilerde olumlu yanılsama, hem ilişkiyi sürdürme nedenleriyle hem de ilişki doyumuyla güçlü ilişkilidir. Hatırlanacağı gibi, pek çok çalışma partnerlerini idealleştiren bireylerin, ilişkilerinde daha fazla doyum (Murray, Holmes ve Griffin, 1996a; 1996b; 2003), bağlanım (Martz ve ark., 1998) ve daha az çatışma (Murray ve Holmes, 1997) bildirdiklerini ortaya koymaktadır. Ek olarak, Büyüksahin (2007) olumlu yanılsamaların ilişkiler için olumlu işlevleri olduğunu ileri sürmüş ve ilişki bağlanımının güçlü bir yordayısı olduğuna işaret etmiştir. Ayrıca, düşük yanılsama grubunun seçeneklerin niteliğini değerlendirme, nedensellik ve sorumluluk yüklemelerinden aldıkları puanlar, olumlu yanılsama düzeyi orta ve yüksek düzeyde olanlara göre daha yüksektir. Seçeneklerin niteliğini değerlendirmeye ilgili bu bulgu, olumlu yanılsama kuramının temel sayıtlarını destekler niteliktedir. Murray'a (1994) göre, olumlu yanılsama düzeyi yüksek olan bireyler, eşlerini idealleştirilmiş imgelerle ve olduklarından daha olumlu görme eğilimindedirler. Eşini pembe renkli camlar arkasından değerlendiren bir bireyin, seçenek partnerleri de olumsuz değerlendirmeleri de beklenen bir bulgu olarak düşünülebilir. Sonuç olarak, bu bulgular ilişki bağlanımını açıklamada öncü kuramlardan olan yatırım modeli değişkenleriyle (ilişki bağlanımı, ilişki doyumu, ilişki yatırımı ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme)

güçlü bir ilişki göstermektedir. Bu da yakın ilişkilerde olumlu yanılmanın, ilişkiyi sürdürme ve geliştirmede önemli bir işlevi olduğuna işaret etmektedir. Benzer olarak, düşük yanılama grubu ilişkilerinde daha fazla nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri yapmaktadırlar. Pek çok çalışma evlilikte yapılan yüklemelerin ilişkide doyumu azalttığına işaret etmektedir (Bradbury ve Fincham, 1990; Fincham ve Bradbury, 1992; Karney ve Bradbury, 2000; Tutarel-Kışlak, 1995; 1997). Bu çalışmanın sonuçlarıyla tutarlı olarak, ülkemizde yapılan bazı çalışmalarda, yüklemelerin ilişki doyumunu düşürdüğü sonucu elde edilmiştir (Işınso-Halat, 2009; Tutarel-Kışlak, 1995; 1997). Tüm bu bulgular ışığında, olumlu yanılama düzeyi arttıkça, ilişki doyumu, ilişki yatırımı ve bağlanımının artması, buna karşılık nedensellik ve sorumluluk yüklemelerinin azalması anlaşılır bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları vardır. Araştırma verileri sadece Ankara'da yaşayan evli bireylerden toplanmıştır. Bu da araştırma sonuçlarının genellebilirliğini sınırlamaktadır. Ayrıca, örneklemin büyük bir bölümü üniversite mezunlarından oluşmaktadır. İlköğretim ve lise mezunlarının sayısı ise yetersizdir. Bu nedenle, çalışmada ilköğretim ve lise mezunu olanlar düşük eğitim grubu, üniversite ve lisansüstü mezunu olanlar ise yüksek eğitim grubu olarak ele alınmıştır. Buna karşılık, eğitim düzeyi üç grup (ilköğretim, lise ve üniversite) temelinde ele alındığında, sonuçlar daha ayrıntılı bilgi sağlayabilir. Çalışmanın bir başka sınırlılığı da, katılımcıların evlilik ve evlilik öncesi tanışma sürelerinin ranjlarının oldukça geniş olmasıdır. Daha sonraki araştırmalarda, ilişki süresi açısından daha dar ranjlı bir grupla çalışılabilir. Ayrıca, ileride yürütülecek çalışmalarda, olumlu yanılama konusu flört eden, nişanlı olan ya da birlikte yaşayan gruplarla, ayrıca görücü usulü ya da anlaşarak evlenen çiftlerle de yürütülebilir. Olumlu yanılama zaman içinde değişip değişmediğinin incelenmesi için bu konuda boylamsal çalışmaların yapılması da gelecek çalışmalara önerilebilir.

Kaynaklar

- Bareldes, D. P. H., ve Dijkstra, P. (2009). Positive illusions about a partner's physical attractiveness and relationship quality. *Personal Relationships*, 16, 263-283.
- Bradbury, T. N. ve Fincham, F. D. (1990). Attributions in marriage: Review and critique. *Psychological Bulletin*, 107, 3-33.
- Bradbury, T. N. ve Fincham, F. D. (1992). Attributions and behavior in marital interaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63(4), 613-628.
- Braiker, H. B. ve Kelley, H. H. (1979). Conflict in the development of close relationships. R. L. Burgess ve T. L. Huston, (Ed.), *Social exchange in developing relationships* içinde (135-168). San Diego, CA: Academic Press.
- Brickman, P. (1987). *Commitment, conflict, and caring*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Brown, J. D. ve Kobayashi, C. (2002). Self-enhancement in Japan and America. *Asian Journal of Social Psychology*, 5, 145-168.
- Büyüksahin, A. (2007). Yakın ilişkilere bağlanım: Bilişsel ve Davranışsal olarak ilişkiyi sürdürme mekanizmaları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 10(19), 55-75.
- Büyüksahin, A., Hasta, D. ve Hovardaoğlu, S. (2005). İlişki İstikrarı Ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 25-37.
- Büyüksahin, A. ve Hovardaoğlu, S. (2007). Yatırım modelinin bazı ilişkisel değişkenler yönünden incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 22(59), 69-86.
- Büyüksahin, A. ve Taluy, N. (2008). *İlişki istikrarı Ölçeği'nin gözden geçirme çalışması*. Yayınlanmamış araştırma raporu.
- Conley, T. D., Roesch, S. C., Peplau, L. A. ve Gold, M. S. (2009). A test of positive illusions versus shared reality models of relationship satisfaction among gay, lesbian and heterosexual couples. *Journal of Applied Social Psychology*, 39(6), 1417- 1431.
- Cowan, C. P. ve Cowan, P. A. (1992). *When partners become parents: The big life change for couples*. New York: Basic Books.
- Curun, F. (2006). *Yüklemeler, iletişim çatışmaları, cinsiyet ve cinsiyet rolü yönelimi ile evlilik doyumu arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dijkstra, P.B. ve Barelds, D. P. H. (2008). Positive illusions about one's partner's physical attractiveness. *Body Image*, 5, 99-108.
- Endo, Y., Heine, S. ve Lehman, D. R. (2000). Culture and positive illusions in close relationships: How my relationships are better than yours. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26, 1571- 1586.
- Fıfıoğlu, H. (1992). Lisansüstü öğrencilerin evlilik uyumu. *Türk Psikoloji Dergisi*, 7(28), 16-23.
- Fincham, F. D. ve Bradbury, T. N. (1989). Perceived responsibility of marital events: Egocentric or partner-centric bias? *Journal of Marriage and the Family*, 51, 27-35.
- Fincham, F. D. ve Bradbury, T. N. (1992). Assessing attributions in marriage: The relationship attribution measure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62(3), 457-468.
- Fincham, F. D., Beach, S. R. ve Baucom, D. H. (1987). Attribution processes in distressed and nondistressed couples: 4. Self- partner attribution differences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(4), 739-748.
- Fincham, F. D. ve Beach, S. R. (1988). Attribution processes in distressed and nondistressed couples: 5. Real versus hypothetical events. *Cognitive Therapy and Research*, 5, 505-514.
- Fincham, F. D., Beach, S. R. ve Nelson, G. (1987). Attribution processes in distressed and nondistressed couples: 3. Causal and responsibility attributions for spouse behavior. *Cognitive Therapy and Research*, 17, 71-86.
- Fowers, B. J., Applegate, B., Olson, D. H. ve Pomerantz, B. (1994). Marital conventionalization as a measure of marital satisfaction: A confirmatory factor analysis. *Journal of Family Psychology*, 8, 98-103.
- Fowers, B. J., Lyon, E. M. ve Montel, K. H. (1996). Positive marital illusions: Self-enhancement or relationship enhancement? *Journal of Family Psychology*, 10(2), 192-208.
- Fowers, B. J., Lyon, E. M., Montel, K. H. ve Shaked, N. (2001).

- Positive illusions about marriage among married and single individuals. *Journal of Family Psychology*, 15(1), 95-109.
- Fowers, B. J., Fişiloğlu, H., Procacci, E. K. (2008). Positive marital illusions and culture: American and Turkish spouses' perceptions of their marriages. *Journal of Social and Personal Relationships*, 25(2), 267-285.
- Guo, B. ve Huang, J. (2005). Marital and sexual satisfaction in Chinese families: Exploring the moderating effects. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 31, 21-29.
- Günay, S. (2007). *Evlilik çatışması, nedensellik-sorumluluk yüklemeleri, eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları genel doyuma ilişkin görüşleri ve evliliğe ilişkin değerlendirmeler arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Heaton, T. B. ve Albrecht, S. L. (1991). Stable unhappy marriages. *Journal of Marriage and the Family*, 53, 747-758.
- Holmes, J. G. ve Rempel, J. K. (1989). Trust in close relationships. C. Hendrick, (Ed.), *Review of personality and social psychology: Close relationships* (Cilt 10) içinde (187-219). Newbury Park, CA: Sage.
- Holmes, J. G. ve Boon, S. D. (1990). Developments in the field of close relationships: Creating foundations for intervention strategies. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 16, 23-41.
- Işınso-Halat, M. (2009). *Yatırım kuramı bağlamında evli çiftlerde uyum, nedensel ve sorumluluk yüklemeleri ile yalnızlık arasındaki bağlantılar*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Johnson, E. M. ve Huston, T. L. (1998). The perils of love, or why wives adapt to husbands during the transition to parenthood. *Journal of Marriage and the Family*, 60, 195-204.
- Johnson, D. J. ve Rusbult, C. E. (1989). Resisting temptation: Devaluation of alternative partners as a means of maintaining commitment in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57, 967-980.
- Jones, J. T. ve Cunningham, J. D. (1996). Attachment styles and other predictors of relationship satisfaction in dating couples. *Personal Relationships*, 3, 387-399.
- Jose, O. ve Alfons, V. (2007). Do demographics affect marital satisfaction? *Journal of Sex and Marital Therapy*, 33, 73-85.
- Kamo, Y. (1993). Determinants of marital satisfaction: A comparison of United States and Japan. *Journal of Social and Personal Relationships*, 52, 551-568.
- Karney, B. R. ve Bradbury, T. N. (2000). Attributions in marriage: State or trait? A growth curve analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(2), 295-309.
- Kitchens, G. D. (2003). *Positive illusions and psychological well-being in Ukraine*. Yayınlanmamış doktora tezi, Indiana University of Pennsylvania.
- Martz, J. M., Verette, J., Arriaga, X. B., Slovik, L. F., Cox, C. L. ve Rusbult, C. E. (1998). Positive illusion in close relationships. *Personal Relationships*, 5, 159-181.
- Miller, P. J. E., Caughlin, J. P. ve Huston, T. L. (2003). Trait expressiveness and marital satisfaction: The role of idealization processes. *Journal of Marriage and Family*, 65, 978-995.
- Murray, S. L. (1994). *Is love blind? Positive illusions, idealization and the construction of satisfaction in close relationships*. Yayınlanmamış doktora tezi, University of Waterloo.
- Murray, S. L., Holmes, J. G. ve Griffin, D. W. (1996a). The benefits of positive illusions: Idealization and the construction of satisfaction in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(1), 79-98.
- Murray, S. L., Holmes, J. G. ve Griffin, D. W. (1996b). The self-fulfilling nature of positive illusions in romantic relationships: Love is not blind, but prescient. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(6), 1155-1180.
- Murray, S. L. ve Holmes, J. G. (1997). A leap of faith? Positive illusions in romantic relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23(6), 586-604.
- Murray, S. L. (1999). The quest for conviction: Motivated cognition in romantic relationships. *Psychological Inquiry*, 10(1), 23-34.
- Murray, S. L. ve Holmes, J. G. (1999). The (mental) ties that bind: Constructive structures that predict relationship resilience. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(6), 1228-1244.
- Murray, S. L., Holmes, J. G. ve Griffin, D. W. (2003). Reflections on the self-fulfilling effects of positive illusions. *Psychological Inquiry*, 14(3-4), 289-295.
- Murray, S. L., Holmes, J. G., Aloni, M., Pinkus, R. T., Derrick, J. L. ve Leder, S. (2009). Commitment insurance: Compensating for the autonomy costs of interdependence in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 97(2), 256-278.
- Myers, D. G. ve Diener, E. (1995). Who is happy? *Psychological Science*, 6, 10-19.
- Olson, D. H. (1999). *Counselor's manual for PREPARE/ENRICH*. Minneapolis, MN: Life Innovations.
- Penton-Voak, I., Rowe, A. C. ve Williams, J. (2007). Through rose-tinted glasses: Relationship satisfaction and representations of partners' facial attractiveness. *Journal of Evolutionary Psychology*, 5, 169-181.
- Rusbult, C. E. (1980). Commitment and satisfaction in romantic associations: a test of the investment model. *Journal of Experimental Social Psychology*, 16, 172-186.
- Rusbult, C. E. (1983). A Longitudinal test of the investment model: The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(1), 101-117.
- Rusbult, C. E., Martz, J. M. ve Agnew, C. R. (1998). The investment model scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal Relationships*, 5, 357-391.
- Scheer, M. R. (2002). *Positive marital illusions: An examination of the plausibility of a cognitive dissonance explanation*. Yayınlanmamış doktora tezi, University of Miami.
- Snyder, D. K. (1997). *Marital Satisfaction Inventory, revised (MSI-R) manual*. Los Angeles: Western Psychological Services.
- Sprecher, S. ve Felmlee, D. (1993). Conflict, love and other dimensions for individuals in dissolving, stable, and growing premarital relationships. *Free Inquiry in Creative Sociology*, 21, 115-125.
- Taylor, S. E. (1983). Adjustment to threatening events: A theory of cognitive adaptation. *American Psychologist*, 0, 1161-1173.
- Taylor, S. E. ve Brown, J. D. (1988). Illusion and well-being: A social psychological perspective on mental health. *Psychological Bulletin*, 103(2), 192-210.
- Taylor, S. E. ve Brown, J. D. (1994). Positive illusions and well-being revisited: Separating fact from fiction. *Psychological Bulletin*, 116(1), 21-27.
- Taylor, S. E., Kemeny, M. E., Reed, G. M., Bower, J. E. ve

- Gruenewald, T. L., (2000). Psychological resources, positive illusions and health. *American Psychologist*, 55(1), 99-109.
- Taylor, S. E. ve Armor, T. (1996). Positive illusions and coping with adversity. *Journal of Personality*, 64, 873-898.
- Tezer, E. (1994). Evli eşler arasındaki çatışmalar ile çeşitli demografik değişkenlerin evlilik doyumuna etkisi: Kadının bir işte çalıştığı ve çalışmadığı eşler üzerine bir çalışma. *3P Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmakoloji Dergisi*, 2(3), 209-217.
- Tutarel-Kışlak, S. (1995). *Cinsiyet, evlilik uyumu, depresyon ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arası ilişkiler üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tutarel-Kışlak, S. (1997). Evlilik uyumu ile nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 12(40), 55-64.
- Twenge, J. M., Campbell, W. K. ve Foster, C. A. (2003). Parenthood and marital satisfaction: A meta-analytic review. *Journal of Marriage and the Family*, 65, 574-583.
- Yaşın- Dökmen, Z. ve Tokgöz, Ö. (2002). Cinsiyet, eğitim, cinsiyet rolü ile evlilik doyumu ve eşle algılanan benzerlik arasındaki ilişkiler. *XII. Ulusal Psikoloji Kongresi*, 9-13 Eylül 2002, ODTÜ, Ankara.
- Zimmerman, T S., Haddock, S. A., Current, L. R. ve Ziemba, S. (2003). Intimate partnership: Foundation to the successful balance of family and work. *American Journal of Family Therapy*, 31, 107-124.

Summary

Positive Illusions in Marriages: Relationships between Relationship Commitment and Causality and Responsibility Attributions

Özge Akbalık Doğan
Ankara University

Ayda Büyükşahin Sunal
Ankara University

When selecting partners and marrying, individuals are prone to believe that they have made the perfect choice. At times, they may also evaluate their partners more positively than they may be in reality and idealize them. This tendency called Positive Illusion is regarded as a complementary element of relationship satisfaction. Positive Illusion in close relationships can be defined as the individual evaluating their partner more positively than the partner evaluates themselves (Murray, 1999). According to Fowers, Lyon, and Montel (1996), there are four characteristics that define marital positive illusion. The first one is idealistic distortion, which can be defined as the individual expressing unrealistic views about their marriage and their partner. Another is marital ideals, which can be seen in couples who perceive their relationships to be superior to those of other married couples. The third one, marital attributions, can be defined as individual's positive attribution to their partners and marriages. The final characteristic is beliefs regarding to divorce. According to this, individuals are more likely to believe that their marriage will not end in divorce (Fowers, Lyon, & Montel, 1996; Fowers, Lyon, Montel, & Shaked, 2001; Heaton & Albrecht, 1991). Many studies have shown that individuals who have positive illusions have reported higher levels of relationship satisfaction (Murray, Holmes, & Griffin, 1996a; 1996b; 2007), commitment (Martz et al., 1998), and a lower rate of conflict (Murray & Holmes, 1997).

There have been many studies conducted with regard to positive illusions in close relationships abroad (e.g., Murray & Holmes, 1997; Murray, Holmes, & Griffin, 1996a; 1996b). However in Turkey there have been a limited number of studies made by Fowers, Fişiloğlu, and Procacci (2008). Thus, the purpose of this study was to examine positive illusion in a sample of married individuals and its relationship with the relationship commitment (investment model variables: satisfaction,

investment, commitment, evaluation of the quality of alternatives) and attribution (causality and responsibility).

Method

Participants

The sample of this study consisted of 347 married individuals (188 females, 159 males). The mean age of females was 35.32 years ($SD = 8.15$) and was 39.42 years ($SD = 9.56$) for males. The mean duration of marriage was 134.39 months ($SD = 104.9$) for females, it was 150.04 months ($SD = 120.5$) for males. The mean number of children was found to be 1.45 ($SD = 1.24$).

Instruments

Demographic Form. Participants were asked questions about their demographic characteristics (e.g., sex, age, education level, and income level), number of children and duration of their marriage.

Positive Illusion Scale. The original form of this scale was comprised by gathering items from various scales to measure marital illusions (Fowers et al., 2001; Olson, 1999). It was adapted into Turkish by Fowers, Fişiloğlu, and Procacci (2008). The Cronbach's alphas coefficient was .92.

Relationship Stability Scale. The original form of this scale was developed by Rusbult, Martz and Agnew to measure relationship commitment. It was adapted into Turkish by Büyükşahin, Hasta, and Hovardaoğlu (2005). Cronbach's alphas coefficient for the subscales ranged between .84 and .90

Relationship Attribution Measure. The original form was developed by Bradbury and Fincham (1992) and adapted into Turkish by the Tutarel-Kışlak (1995). Cronbach's alphas coefficient for the subscales ranged between .71 and .91

Procedure

Scales were given to married couples in envelope. Participation was voluntary and their answers were kept anonymously. The completion of the questionnaire took 30-35 minutes.

Results

In order to examine the effects of demographic characteristics on positive illusion subscales, a 2X2 (gender and level of education) MANOVA was conducted. The result of MANOVA showed that there was a main effect of gender on idealistic distortion, ($F_{1,343} = 5.52$; $p < .01$, $\eta^2 = .02$). Thus, males reported more idealistic distortion than females did. The analyses also revealed significant main effect of education level on marital satisfaction ($F_{1,343} = 21.16$; $p < .01$, $\eta^2 = .06$), idealistic distortion ($F_{1,343} = 14.45$; $p < .01$, $\eta^2 = .04$); and marital ideals ($F_{1,343} = 19.13$; $p < .01$, $\eta^2 = .05$). In comparison to participants who have low education levels, high education group had higher scores on marriage satisfaction, idealistic distortion and marital ideals. The results also showed that there was a significant interaction effect between gender and education level on marriage satisfaction ($F_{1,343} = 6.34$; $p < .01$, $\eta^2 = .02$), idealistic distortion ($F_{1,343} = 14.89$; $p < .01$, $\eta^2 = .04$) and marital ideals ($F_{1,343} = 12.48$; $p < .01$, $\eta^2 = .04$). Tukey Kramer test was conducted in order to examine the interaction effect. It was found that females who have high education levels reported higher levels of marital satisfaction, idealistic distortion and marital ideals than did females who have low education levels ($q_{1,343} = 7.43$; $p < .01$; $q_{1,343} = 7.99$; $p < .01$; $q_{1,343} = 8.25$; $p < .01$, respectively).

In addition, the sample divided into three different groups (low, middle, and high) in terms of positive illusion scores. Thus, individuals with high positive illusion levels had significantly higher scores on relationship satisfaction, relationship investment and relationship commitment. In contrast, individuals with low positive illusion levels had higher scores on quality of alternatives, causality and responsibility attributes.

Finally, multiple hierarchical regression analyses were conducted to determine the predictive variables of positive illusion. The results showed that relationship satisfaction was the strongest predictor of positive illusion. Also, number of children, quality of alternatives, motivation and blame were negative predictors of positive illusion. The variance explained by these variables was 73 % for positive illusion.

Discussion

When the results are examined in general, consistent with the literature (Jones & Cunningham, 1996;

Murray and Holmes, 1997; Murray, Holmes, & Griffin, 1996b; Penton-Voak, Rowe, & Williams, 2007), it is seen that marital satisfaction is the strongest predictor of positive illusion. In other words, as the relationship satisfaction increases, couples evaluate each other more positively. Results also demonstrated that number of children, quality of alternatives, motivation, and blame were negative predictors of positive illusion.

As expected, it is found that positive illusion level increases when the evaluation of quality of alternatives decreases. Many studies (Fowers, Lyon, & Montel, 1996; Fowers et al., 2001) showed that there were positive relationships between idealization of partner and relationship satisfaction. Results also revealed that motivation and blame variables were negative predictors of positive illusions. Previous research results conducted in Turkey (Işinsu-Halat, 2009; Tutarel-Kışlak, 1997) and in other countries (Bradbury & Fincham, 1990; Fincham & Bradbury, 1992) demonstrated that attributions decreases marital satisfaction.

In addition, the results of MANOVA demonstrated that there was significant main effect of gender on idealistic distortion. Thus, males reported more idealistic distortion than females did. The analyses also revealed significant main effect of education level on marital satisfaction, idealistic distortion and marital ideals. Participants who have high education levels scored higher on marital satisfaction, idealistic distortion and marital ideals than did participants who have low. As a result, one can say that education level is important demographic variable for positive marital illusions. The results also showed that there was a significant interaction effect between gender and education level on marriage satisfaction, idealistic distortion and marital ideals. In this study, it was found that females with low education levels reported the lowest levels of positive illusion, marriage satisfaction, idealistic distortion and marital ideals.

Finally, participants grouped according to their levels of positive illusions were compared in terms of investment model variables and attribution styles. In comparison to individuals with low and middle positive illusion, high positive illusion group had significantly higher scores on relationship satisfaction, relationship investment and relationship commitment. In contrast, individuals with low positive illusion levels had higher scores on quality of alternatives, causality and responsibility attributes. As seen, marital positive illusions are strongly related to investment model variables (relationship commitment, satisfaction, investment and quality of alternatives). Marital positive illusions also have an important function in relationship maintenance.